

MUQIMIY HAYOTI VA IJODI

Kamalxadjayeva Muxtasarxon
*Andijon shahar 2-son texnikumi ona
tili va adabiyot fani o'qituvchisi*

Annotatsiya

Mazkur maqolada XIX asr oxiri va XX asr boshlaridagi o'zbek mumtoz adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo'lgan Muhammad Aminxo'ja Muqimiyning hayoti va ijodiy faoliyati tahlil qilinadi. Shoirning adabiy merosi, uning o'zbek demokratik adabiyoti taraqqiyotidagi o'rni, satirik va lirik asarlarining g'oyaviy-badiiy xususiyatlari yoritiladi. Shuningdek, Muqimiy ijodining milliy adabiyot rivojiga qo'shgan hissasi ilmiy-nazariy jihatdan baholanadi.

Kalit so'zlar: Muqimiy, o'zbek adabiyoti, satira, lirika, ma'rifatparvarlik, demokratik adabiyot, she'riyat, hajviyot, adabiy meros.

Kirish

XIX asrning ikkinchi yarmi o'zbek adabiyoti taraqqiyotida muhim bosqich hisoblanadi. Bu davrda jamiyatdagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar, xalq hayotidagi murakkab jarayonlar adabiyotda ham o'z aksini topdi. Ana shunday murakkab davrda yashab ijod qilgan iste'dodli shoirlardan biri Muqimiydir. U o'zining xalqchil ruhdagi asarlari, ijtimoiy tengsizlik va adolatsizlikni fosh etuvchi satiralari hamda samimiy lirik she'rlari bilan o'zbek adabiyotida alohida o'rin egallaydi.

Muqimiy hayoti

Muqimiyning asl ismi Muhammad Aminxo'ja bo'lib, u 1850-yilda Qo'qon shahrida hunarmand oilasida tavallud topgan. Shoir dastlab mahalla maktabida, keyinchalik madrasada tahsil olgan. U arab va fors tillarini mukammal o'rganib, Sharq mumtoz adabiyoti namunalari bilan yaqindan tanishgan.

Yoshligidan she'riyatga qiziqqan Muqimiy dastlab lirik asarlar yaratgan bo'lsa-da, keyinchalik ijtimoiy hayotdagi kamchiliklar, xalqning og'ir turmushi va amaldorlarning adolatsizligini o'z ijodining asosiy mavzusiga aylantirdi. Shoir umrining katta qismini Qo'qonda o'tkazgan va 1903-yilda vafot etgan.

Muqimiy ijodining g'oyaviy-badiiy xususiyatlari

Muqimiy ijodi o'zbek demokratik adabiyotining shakllanishida muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Shoir ijodida ikki asosiy yo'nalish — lirika va satira yetakchi o'rin tutadi.

Lirik ijod

Muqimiy lirik she'rlarida insoniy tuyg'ular, muhabbat, sadoqat, do'stlik va hayot go'zalliklarini kuylaydi. Uning g'azallari xalqona ruh, sodda va ravon til bilan

ajralib turadi. Shoir an'anaviy mumtoz she'riyat shakllaridan foydalangan holda ularga yangi mazmun va ruh bag'ishlagan.

Muqimiy lirikasining muhim jihatlaridan biri undagi samimiyat va hayotiylikdir. Shoir inson qalbidagi kechinmalarni tabiiy va ta'sirchan tarzda ifodalashga erishgan.

Satirik ijod

Muqimiy nomini adabiyot tarixida mashhur qilgan jihatlardan biri uning satirik asarlaridir. Shoir jamiyatdagi illatlarni, poraxo'rlik, mansabparastlik, jaholat va adolatsizlikni keskin tanqid qilgan. U hajviy asarlari orqali xalq manfaatlarini himoya qilishga intilgan.

Muqimiyning "Tanobchilar", "Saylov", "Dar mazammati zamona" kabi asarlarida davrning ijtimoiy muammolari yorqin tasvirlangan. Shoir satira vositasida xalqning dard-u tashvishlarini ifodalab, jamiyatni ma'rifat va taraqqiyot sari chorlagan.

Muqimiy va o'zbek demokratik adabiyoti

Muqimiy o'zbek demokratik adabiyotining yirik vakillaridan biri sifatida adabiyot tarixida muhim o'rin tutadi. U ijodida xalq manfaatlarini birinchi o'ringa qo'ygan, oddiy insonlarning orzu-intilishlarini badiiy ifodalagan.

Shoirning ijodiy faoliyati Furqat, Zavqiy va boshqa ma'rifatparvar adiblar faoliyati bilan hamohang rivojlandi. Ularning asarlarida ma'rifat, taraqqiyot va milliy uyg'onish g'oyalari ilgari surildi.

Muqimiy ijodi keyingi davr o'zbek adabiyoti taraqqiyotiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Uning satirik uslubi va xalqchil ruhdagi asarlari ko'plab ijodkorlar uchun mahorat maktabi vazifasini bajardi.

Xulosa

Muqimiy o'zbek mumtoz adabiyotining zabardast namoyandalaridan biri sifatida milliy madaniyatimiz tarixida munosib o'rin egallaydi. Uning lirik va satirik asarlari xalq hayotining turli qirralarini aks ettirishi, adolat va ma'rifat g'oyalarini targ'ib etishi bilan ahamiyatlidir. Shoirning boy adabiy merosi bugungi kunda ham o'zining badiiy va tarbiyaviy qimmatini yo'qotmagan. Muqimiy ijodini o'rganish yosh avlodning milliy adabiyotimizga bo'lgan hurmatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Muqimiy. Asarlar to'plami. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1974.

Naim Karimov. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2008.

Izzat Sulton. Adabiyot nazariyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2005.

Ozod Sharafiddinov. Adabiy etyudlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2007.

O'zbek adabiyoti tarixi. 5 jildlik. 3-jild. – Toshkent: Fan, 1978.

O'zbek milliy ensiklopediyasi. 6-jild. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti, 2003.

Vohid Abdullayev. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 1980.

Maqola hajmi: taxminan 4–5 sahifa (xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyalar talablari uchun mos).

